

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

DOI: 10.21547/jss.1597815

Kredi Kartı İşlem Adeti ve Tüketici Fiyat Endeksi İlişkisi: Türkiye Ekonomisi Örneği

The Relationship Between Credit Card Transaction Volume and Consumer Price Index: The Case of Turkish Economy

Esat DAŞDEMİR^{a*} Mustafa Kerem BÖRÜ^b

^a Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksek Okulu, İstanbul / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-8950-2020

^b Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul Gelişim Meslek Yüksek Okulu, İstanbul / TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-8233-1484

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 7 Aralık 2024

Kabul tarihi: 5 Ağustos 2025

Anahtar Kelimeler:

Enflasyon,
Enflasyondan Korunma,
Öne Çekilmiş Talep Enflasyonu,
Tüketici Fiyat Endeksi,
Kredi Kartı İşlemleri.

ÖZ

Bu çalışma Türkiye ekonomisinde kredi kartı kullanımı ve tüketici fiyat endeksi (TÜFE) arasındaki ilişkiyi tüketici talebine etkisi bağlamında incelemektedir. Çalışma, Türkiye ekonomisinde son yıllarda gözlemlenen enflasyonist ortamın uzun dönem tüketici davranışlarını ve tüketici talebini etkileyebileceğini iddia etmektedir. Bu iddia kredi kartı kullanımı davranışı aracılığıyla analiz edilmektedir. Çalışmanın hipotezi Türkiye ekonomisinde TÜFE'nin artış eğilimine girdiği ve yüksek enflasyon oranlarının görüldüğü dönemleri de kapsayan Ocak 2015 ve Mayıs 2025 dönemi verileriyle analiz edilmiştir. Hipotez, yapısal kırılmaları dikkate alan Gregory-Hansen eşbütünleşme testiyle analiz edilmiştir. Teste istinaden Şubat 2020 döneminde yapısal kırılma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan ARDL analizi sonucunda hata düzeltme modelinin çalıştığı, TÜFE ve kredi kartı işlemleri (KRA) arasındaki ilişkinin beklenen yönde ve istatistik olarak anlamlı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bulgulara göre TÜFE'deki %1'lik artış KRA'yı kısa dönemde yaklaşık %0,54 artırmakta, uzun dönemde ise yaklaşık %0,6 artırmaktadır. Yapısal kırılmanın gözlemlendiği Şubat 2020 dönemi sonrasında KRA yaklaşık %10 daha yüksek değerler almaktadır. Diğer bir deyişle, Covid-19 sağlık krizinin etkilerinin gözlemlendiği dönemde kredi kartı işlemleri uzun dönemde %10 artmıştır. Cari enflasyon oranları, tüketicilerin gelecekteki taleplerini öne çekerek cari tüketimlerini artırmaktadır. Uzun dönemde enflasyon ve talep ilişkisi az da olsa artmaktadır. Bu da bireylerin enflasyon karşısında korunma hamlesi olarak tüketimlerini öne çekmeyi bilinçli bir politika haline getirdiği sonucunu desteklemektedir. Enflasyon nedeniyle talebini öne çekebilen tüketici grubu daha ziyade üst gelir grubunda bulunabileceğinden dolayı, çalışma kapsamında gözlemlenen bu iktisadi ilişkinin sosyal adaletsizliğe ve tüketim eşitsizliğine neden olabileceğinin altı çizilmiştir. Çalışmada politika yapıcılara öneriler sunulmuş ve sunulan bu önerilerde enflasyonun neden olduğu sosyal adaletsizliklerin giderilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: December 7, 2024

Accepted: August 5, 2025

Keywords:

Inflation,
Inflation Protection,
Demand-pull Inflation,
Consumer Price Index,
Credit Card Transactions.

ABSTRACT

This study examines the relationship between credit card usage and the Consumer Price Index (CPI) in the Turkish economy, in the context of its impact on consumer demand. The study claims that the inflationary environment observed in the Turkish economy in recent years may affect long-term consumer behaviors and consumer demand. This claim is analyzed through credit card usage behavior. The hypothesis of the study was analyzed using the Gregory-Hansen cointegration test, which takes structural breaks into account. Based on the test, it was concluded that a structural break occurred in February 2020. As a result of the ARDL analysis, it was concluded that the error correction model worked, and the relationship between CPI and credit card transactions (KRA) was in the expected direction and statistically significant. According to the findings, a 1% increase in CPI increases KRA by approximately 0.54% in the short run and approximately 0.6% in the long run. After the structural break observed in February 2020, KRA takes approximately 10% higher values. In other words, during the period when the effects of the Covid-19 health crisis were observed, credit card transactions increased by 10% in the long run. Current inflation rates can lead consumers to increase their current consumption by pulling forward their future demands. In the long run, the relationship between inflation and demand increases, albeit slightly. This supports the conclusion that individuals make pulling forward their consumption a conscious policy as a hedge against inflation. Since the consumer group that can pull forward their demand due to inflation is more likely to be in the upper-income bracket, it has been underlined that this economic relationship observed within the scope of the study may lead to social injustice and consumption inequality. The study presents policy recommendations, emphasizing the need to address social injustices caused by inflation.

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: edasdemir@gelisim.edu.tr

EXTENDED ABSTRACT

One of the most important problems for economic agents is to protect themselves from inflation. Especially for economic actors in economies with high inflation rates, protecting against inflation can become an important objective. As the volatility of money's value over time increases, the need for income and savings owners to hedge against inflation can also be fueled. For this reason, today's financial system offers various financial instruments for those who wish to protect themselves from inflation (Fooladi et al., 2021, pp. 7, 9). Foreign currency-denominated deposit accounts, time deposits and other interest-bearing assets, various investment funds, and forward commodity purchase contracts can serve this need. In recent years, even cryptocurrencies, which have become increasingly widespread, were primarily introduced to the market for the purpose of hedging against inflation. Since upward or downward movements in the general price level affect the broadest segments of society, financial instruments introduced against this effect can also appeal to and be demanded by very broad segments of society. However, individuals can use these financial instruments according to their financial literacy. On the other hand, even if the level of financial literacy is low, the most acceptable action every economic agent can take to protect themselves from future price increases may be to pull forward future consumption. Indeed, this instinctive tendency can change not only household consumption habits but also fundamental expectations in the economy. For example, expected increases in exchange rates during inflationary periods may tend to decrease in the short term due to the effect of pulled-forward demand (Özbek, 2024, p. 126).

The most anticipated tendency for individuals aiming to protect themselves from inflation may be to fully utilize their consumption opportunities. In periods when inflation expectations rise, consumers can increase their demand to avoid being affected by future price increases (Lieb and Schuffels, 2022, p. 2510). Similarly, companies in the role of producers can create demand-side pressure in the economy by purchasing investment and intermediate goods. On the other hand, companies acting as producers may consider increasing their stocks to sell goods and services at a higher price at a later date, rather than selling them now while they are still cheap. Consequently, independently of other issues causing inflation, the tendency of consumers and producers to hedge against inflation can increase supply shortages and excess demand in the goods and services market. In this situation, the inflation problem may intensify and tend to increase. This problem is, of course, more prevalent in economies with weak financial markets.

In the analysis conducted within the scope of the study, credit card transaction volume (KRA) was used as an indicator of effective demand. The CPI value calculated by TÜİK was used as an indicator of inflation. The logarithm of the variables was taken. The analysis covers data for the Turkish economy from January 2015 to May 2025. Due to the period covering various crisis years and radical policy changes, Supremum Wald and G-H tests were applied to the established model to measure structural breaks. According to the G-H test results, a structural break was detected in February 2020. According to the ARDL analysis, the error correction model is functioning. A 1% increase in CPI increases KRA by approximately 0.54% in the short run and approximately 0.6% in the long run, 1 month later. After the break period in February 2020, which is the period when the effects of the Covid-19 Global Health Crisis were observed, an increase of approximately 10% in credit card transaction volume was observed. The results support the hypotheses of the study and are statistically significant. Crisis periods can strengthen the pulled-forward demand tendency in consumers.

Additionally, it should be emphasized that the pulled-forward demand effect may not be observed at the same rate for every goods and services group. Especially for perishable and low-storage capacity products such as unprocessed food, the pulled-forward demand effect can only be observed in the very short term. In periods extending beyond a few months, demand for unprocessed food products due to increased inflation expectations may remain limited. However, increases in demand for other goods and services, especially durable consumer goods, automobiles, and housing, may continue. Therefore, it is recommended that future studies in this area examine the pulled-forward demand effect by differentiating according to goods and services groups. Furthermore, excessive profit situations may be observed in these products that are positively affected by the pulled-forward demand effect.

In conclusion, this study argues that the pulled-forward demand effect is valid in the current Turkish economy and, accordingly, recommends policymakers to take preventive measures for product groups other than food, where the pulled-forward demand effect is evident. These preventive measures and policy recommendations include:

- a) Making loans more difficult,
- b) Specifying credit card installment plans and limits particularly for these product groups,
- c) Increasing taxes on the ownership of these products or on the extra stocks held by companies, where excessive profit environments emerge due to pulled-forward demand and hoarding,
- d) Temporarily increasing indirect taxes on these products whose consumption is pulled forward due to inflation in the current period, and pledging to consumers that taxes will decrease in the future,
- e) Emphasizing social policies aimed at addressing the increased consumption inequality resulting from pulled-forward demand due to inflation, and transferring resources from high-income and wealth groups to low-income groups.

These measures can be expanded as the economic consequences of consumers pulling forward their demands become clearer. Therefore, it is recommended that researchers support the literature with studies aimed at eliminating uncertainties related to this topic.

Giriş

Ekonomik bireylerin en önemli sorunlarından biri enflasyondan korunmaktır. Özellikle yüksek enflasyon oranlarının geçerli olduğu ekonomilerde bulunan ekonomik aktörler için enflasyondan korunmak önemli bir amaç haline gelebilmektedir. Paranın değerinin zamana bağlı volatilitesi arttıkça gelir ve tasarruf sahiplerinin enflasyondan korunma ihtiyaçları da körüklenebilmektedir. Bu nedenle günümüz finansal sistemi enflasyondan korunmak isteyenler için çeşitli finansal araçlar sunmaktadır (Fooladi vd., 2021, ss. 7, 9). Dövizle dayalı mevduat hesapları, vadeli mevduatlar ve diğer faiz getiren varlıklar, çeşitli yatırım fonları, vadeli emtia alım sözleşmeleri bu ihtiyaca yönelik olabilmektedir. Hatta son yıllarda giderek yaygınlaşan kripto paraların dahi piyasaya sunulma amaçlarından en önemlisi enflasyondan korunmaktır. Fiyatlar genel düzeyindeki yukarı ya da aşağı yönlü hareketlerin en geniş kitleleri etkilemesi nedeniyle, bu etkiye karşı piyasaya sürülen finansal araçlar da çok geniş kitlelere hitap edebilmekte ve geniş kitlelerce talep görebilmektedir. Ancak bireyler finansal okur-yazarlıklarına göre bu finansal araçları kullanabilmektedir. Diğer yandan finansal okur-yazarlık düzeyi düşük olsa dahi her ekonomik bireyin gelecekte yaşanabilecek fiyat artışlarından korunmak için yapabileceği en kabul edilebilir hareket gelecekteki tüketimlerin öne çekilmesi olabilmektedir. Nitekim, bu içgüdüsel eğilim, hanehalkındaki tüketim alışkanlıklarının yanı sıra ekonomideki temel beklentileri de değiştirebilmektedir. Örneğin enflasyonist dönemde artması beklenen döviz kurları öne çekilmiş talep etkisi nedeniyle kısa vadede düşüş eğilimine girebilmektedir (Özbek, 2024, s. 126).

Enflasyondan korunmayı amaçlayan bireyin yapabileceği en beklenilir eğilim tüketim olanaklarını sonuna kadar değerlendirmesi olabilir. Enflasyon beklentisinin arttığı dönemlerde tüketiciler gelecekte artacak fiyatlardan etkilenmemek için taleplerini artırabilmektedirler (Lieb ve Schuffels, 2022, s. 2510). Benzer olarak üretici rolündeki şirketler de yatırım ve ara malları alarak ekonomide talep yönlü bir baskı oluşturabilmektedir. Diğer yandan yine üretici rolündeki şirketler, henüz ucuz olan mal ve hizmetleri şimdi satmaktansa stoklarını artırarak ileri bir tarihte yüksek fiyattan satış yapma olasılığını değerlendirebilmektedir. Sonuç olarak enflasyona neden olan diğer sorunlardan bağımsız bir biçimde, tüketiciler ve üreticilerin enflasyondan korunma eğilimi mal ve hizmet piyasasında arz kıtlığını ve talep fazlalığını artırabilmektedir. Bu durumda enflasyon sorunu şiddetlenerek artış eğilimi yaşayabilmektedir. Elbette bu sorun finansal piyasaları güçsüz olan ekonomilerde daha fazla görülebilmektedir. Covid-19 küresel sağlık kriziyle birlikte son yıllarda tüm dünyada şiddetlenen enflasyon sorunu Türkiye ekonomisi için de önemli kronik sorunlardan biridir. Özellikle son yıllarda şiddetlenen fiyat artışları ve fiyat artışlarına ilişkin olumsuz beklentilerin piyasadaki arz ve talep dengesizliklerini derinleştirerek bu sorunun çözümünü daha da zorlaştırdığı söylenebilir. Finansal piyasalarında enflasyondan korunmayı sağlayacak yeterli sayıda araç olmayan ya da bu araçlara fon sahiplerini yönlendiremeyen ekonomilerde enflasyon beklentileri mal ve hizmet piyasalarında daha yoğun biçimde görülebilmektedir. Türkiye ekonomisinde de bu durumun yaşandığı söylenebilir. Enflasyon ve enflasyon beklentisinin mal ve hizmet piyasalarındaki arz ve talep üzerinde güçlü bir etkiye sahip olması Türkiye ekonomisindeki enflasyon sorununu giderek şiddetlendirmektedir. Bu çalışma kapsamında enflasyon sorunun ve enflasyon beklentisindeki artışların neden olduğu talep artışı sorunu ele alınmaktadır. Tüketicilerin enflasyon ve enflasyon beklentisi nedeniyle aldığı tüketim kararları öne çekilmiş talep etkisini doğurabilmektedir. Böylece enflasyondan korunmayı amaçlayan tüketici gelecek dönemlerde yapacağı tüketimi erken döneme çekerek alım gücünü korumayı amaçlamaktadır. Sonuç olarak çalışmanın araştırma konusu enflasyon nedeniyle öne çekilmiş talep etkisinin Türkiye ekonomisi üzerinde geçerli olup olmadığı ve geçerli ise bu etkinin boyutunun tespiti. Bu ilişkinin tespiti için ekonometrik analiz yapılmıştır. Yapılan analizde tüketicilerin cari dönem

taleplerini temsilen kredi kartı işlem adetleri dikkate alınmıştır. Enflasyonist ortamda fiyatlardaki artış eğiliminden korunmak isteyen ve bu nedenle tüketimini öne çeken tüketici cari gelirinden daha yüksek düzeyde tüketim yapabilmektedir. Bu nedenle bu tür tüketimler kredi kartı ya da diğer borçlanma araçlarıyla yapılabilmektedir. Bu çalışma kapsamında öne çekilmiş talebi temsilen kredi kartı işlemleri ele alınmaktadır. Kredi kartı işlem adetlerinin talebin göstergesi olarak seçilme nedeni fiyat artışlarından ilişkisiz olarak efektif talebin ölçü birimi olarak değerlendirilebilmesidir (Beybur, 2022, s. 75). Modelde kullanılan değişken tercihlerinin gerekçesi ve açıklamaları analiz bölümünde incelenmiştir.

Literatürde ekonomik aktörlerin fiyat artışı beklentileri karşısında tüketimlerini, tüketecekleri ürünlerin fiyatı artmadan yapma eğiliminde olduğu kabul edilmektedir. Ancak bu tüketim davranışı talep yönlü bir baskı yaratarak enflasyonun yönünü daha hızlı yukarı doğru çekebilmektedir. Literatürdeki çalışmalar göstermektedir ki, Türkiye ekonomisi için enflasyon sorunu hala büyük ölçüde bilinmezlikleri ve belirsizlikleri barındıran bir konudur. Nitekim enflasyon ile ilgili akademik tartışmalar en başta enflasyonun hesaplanma biçimi ile başlamaktadır. Çalışmanın literatür özeti bölümünde de açıklandığı üzere talep ve enflasyon arasındaki bağlantıyı farklı değişkenlerle, farklı açılardan ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmanın literatüre birinci katkısı kredi kartı işlem adetleri aracılığıyla, fiyatların efektif talebe etkisini yorumlayarak literatürdeki boşluğu doldurmasıdır. Çalışmanın ikinci önemli katkısı Türkiye ekonomisinde son yıllarda yaşanan enflasyonist eğilimin bireylerin talebini öne çekme eğilimine etkisini göstermektedir. Çalışmanın üçüncü önemli katkısı ise Covid-19 küresel sağlık krizinin TÜFE ve kredi kartı işlem adeti bağlamında etkisini ölçmek ve Covid-19 sonrasında bu ilişkinin nasıl değiştiğini analiz edebilmektir. Son olarak bu çalışma önemli belirsizliklerin egemen olduğu enflasyon sorununa ilişkin sonuçları inceleyerek bu alandaki belirsizliklerin giderilmesine katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde konu ile ilgili literatür özetine yer verilmiştir. İkinci bölümde analiz, yöntem ve bulgular açıklanmıştır. Son bölümde ise bulgular değerlendirilmiş ve politika önerileri sunulmuştur.

Literatür Özeti

Günümüzde de devam eden enflasyona karşı korunmaya yönelik tartışmalar, derin bir geçmişe dayanmakta olup gelecekte de geniş tartışmalara sahne olacak bir konudur. Enflasyonist ortamın ekonomi ve bireyler üzerine yaptıkları etkilere ilişkin bu tartışmalar farklı disiplinlere yayılmıştır. Bu tartışmalarda genel kabullerden biri tüketicilerin enflasyonist ortamda tüketim yapılarını değiştirebileceği şeklindedir. Enflasyonist ortamda tüketiciler enflasyondan korunmak için uzun ömürlü mallara yönelik talebini artırabilmektedir (Birinci, 2011, s. 22). Yalnızca tüketiciler değil işletmeler de enflasyondan korunmak için yatırım harcamalarını artırabilmektedirler (Yenisu, 2022, s. 725). Bu nedenle Türkiye ekonomisi gibi enflasyon sorununun uzun döneme yayıldığı ve kronik bir hal aldığı ekonomilerde bu durum ekonominin üretim ve tüketim kalıplarını kalıcı olarak şekillendirebilmektedir.

Literatürde bu alanda yapılan çalışmalar enflasyon ve enflasyon beklentisinin tüketimle önemli bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. İkinci Dünya Savaşı'nı takiben oluşturulan uluslararası ekonomik sistemin en büyük sorunlarından biri de enflasyon olması nedeniyle enflasyonun yarattığı etkiler bu dönemde tartışılmaya başlamıştır. Bu yıllarda yapılan çalışmalardan birinin yazarı Wright (1948) enflasyondan korunma kavramını makroiktisadi açıdan ele almıştır ve "tüketim vergileri" gibi yöntemleri tartışmıştır. Enflasyon konusu normatif açıdan ele alınmıştır. Günümüzde Türkiye ekonomisi özelinde enflasyonun tüketim üzerinde yarattığı etkileri inceleyen önemli ve birbirinden farklı sonuçlara ulaşan araştırmalar bulunmaktadır. Zügül ve Şahin (2015) Türkiye ekonomisinde gayrimenkul yatırım ortaklığı

endeks getirisi, enflasyon ve faiz ilişkisini araştırmıştır. Çalışmada enflasyondan korunmak için gayrimenkul yatırım ortaklığı yatırımları yapılabileceği iması bulunsa da ilgili dönemde (2002 Ocak – 2012 Aralık) enflasyon ve gayrimenkul yatırım ortaklığı endeks getirisi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ayla ve Kızıltan (2018) 1980-2016 dönemi için yıllık frekanslı verilerle Türkiye ekonomisinde enflasyon, tüketim ve tasarruf değişkenlerinin ilişkisini araştırmıştır. Nedensellik analizi sonuçlarında kısa dönemde enflasyondan tüketim ve tasarrufa doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Uzun dönemde ise enflasyon ile tüketim ve enflasyon ile tasarruf arasında karşılıklı nedensellik ilişkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Araştırmacıların ulaştığı sonuçlara göre enflasyon ile tasarruflar arasında doğru, tüketim arasında ise ters yönlü bir ilişki söz konusudur. (Afşar ve Karpuz, 2019) gayrimenkul yatırım ortaklığı (GYO) endeksi ile enflasyon arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Araştırmacı GYO yatırımlarının enflasyondan korunmak için kullanılabileceğini belirtmiş olsa da 2000-2017 yılları çeyrek frekanslı verilerle yapılan analizde enflasyon ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları endeksi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. İslamoğlu ve Nazlıoğlu (2019) enflasyon ve konut fiyatlarının incelendiği çalışmada Türkiye ekonomisini temsilen İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde konut satışları konut fiyatlarını artırıcı yönde etkilerken, yeni konut arzının konut fiyatlarına istatistiki olarak anlamlı bir etkiye sahip olmadığını tespit etmiştir. Sönmezler vd., (2019) tarafından yapılan araştırmada Türkiye ekonomisinde 2012 Şubat, 2018 Şubat dönemlerinde geçinme endeksi ile kredi kartı harcamaları arasında doğrusal yönde ilişki tespit edilmiştir. Fiyatlar arttıkça tüketicilerin daha fazla tüketim eğiliminde olduğu sonucuna varılmıştır. Şahin ve Tantan (2020) tarafından yapılan çalışmada Türkiye özelinde 1987-2019 yıllarını kapsayan yıllık frekanslı veriler kullanılarak analiz yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Türkiye’de tüketim ile gelir arasında pozitif yönlü, tüketim ile tüketimin ve faizin geçmiş dönemleri arasında ise negatif yönlü ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Diler (2020) çalışmasında Türkiye ekonomisinde enflasyondan korunma aracı olarak altın yatırımlarının kullanılıp kullanılmadığını incelemektedir. Türkiye ekonomisinde 1994-2019 dönemi aylık frekanslı gözlemlerle yapılan analiz sonucu altın fiyatları ve enflasyon arasında ilişki bulunmamıştır. Çalışmaya göre altın yatırımı ilgili dönemde Türkiye ekonomisi için enflasyondan korunma aracı olarak kullanılmamaktadır. Şeker (2022) de çalışmasında altın yatırımının enflasyondan korunma açısından güvenli bir yatırım aracı olma özelliğini incelemektedir. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre diğer yatırım araçlarına kıyasla altının enflasyona karşı güvenli bir liman olduğu savunulmuştur. Çalışmaya göre özellikle kriz dönemlerinde altın önemli bir enflasyondan korunma aracı olmaktadır. Şanlı ve Peker (2023) Türkiye ekonomisinde 2013 Ocak -2021 Ekim dönemlerini kapsayan yaptıkları analizde enflasyon ve konut satışları arasında doğrusal ilişki tespit edilmiştir. Çalışmaya göre üretici fiyat endeksi (ÜFE) %10 arttığında konut satışları %7 artmaktadır. Enflasyon ile konut satışı arasındaki ilişki enflasyondan korunma aracı olarak konut talebinin artması olarak yorumlanabilmektedir.

Tüketim eğilimi ile kredi kullanımı arasında güçlü bir ilişki bulunabilmektedir. Özellikle Türkiye ekonomisinin büyüme yapısı ve kredi kullanımı arasındaki uzun dönemli doğrusal yönlü hareket de (Mutlugün, 2014, s. 110) Türkiye ekonomisi için kredi kullanımının önemine işaret etmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması, Türkiye ekonomisinde rol alan tüketicilerin kredi kullanımı ve borçlanarak tüketim yapma eğilimlerini de artırabilmektedir. Bu gelişmelerin ekonomideki diğer dinamiklerle birleşmesi sonucu tüketicilerin borçlanarak tüketim yapması bir çeşit gerekliliğe dönüşmüş sayılabilmektedir. Nitekim günümüz Türk ekonomisinde kredi kartı kullanımının önemli boyutlara ulaştığı kabul edilebilmektedir (Tunalı ve Yerdelen Tatoğlu, 2010). Kredi kartları kullanımının yaygınlaşması tüketim eğilimini değiştirebildiği gibi geleneksel tüketim alışkanlıklarını da

dönüştürebilmektedir. Bu dönüşümün enflasyondan korunmak amacı doğrultusunda karar alan tüketicileri de etkileyebileceği göz önüne alınmalıdır.

Tasarruf sahipleri enflasyondan korunmak amacıyla konut, arsa ya da otomobil gibi arzi kısıtlı ve dayanıklı tüketim ürünlerinin tüketimine yöneleceği varsayılabilir. Ancak bu sayılan ürünlerin Türkiye özelinde bazı enflasyonist dönemlerde talep edilmeyebildiğini tespit eden çalışmalar da bulunmaktadır (Hatipoğlu, 2021). Bu durumun nedeni ekonomideki gelir dağılımı, enflasyon ve faiz ilişkisiyle de açıklanabilmektedir. Enflasyonun orta gelirli sınıfın alım gücünü düşürmesi nedeniyle, bu kesimde yaşanan yoksullaşma konut ve otomobil talebini azaltabilmektedir. Diğer yandan enflasyon artması durumunda piyasadan borç alma olanakları zorlaşacak ve piyasa faizleri yükseliş eğilimine girebilecektir. Faizlerdeki artış konut, arazi, otomobil gibi genelde borçlanılarak tüketilen ürünlerin orta gelirli yurttaşlarca talep edilememesine neden olmaktadır. Dolayısıyla enflasyon nedeniyle yoksullaşan bireyler enflasyondan korunmak için daha ucuz malları tüketme eğilimine gidebilmektedir. Nitekim tüketiciler enflasyon beklentisindeki az bir artışa karşılık tüketimlerini büyük oranda öne çekebilecektir. Ama tüketicilerin borç yükümlülüklerinin olması halinde enflasyon beklentisine karşılık verilen bu tüketim tepkisi çok daha düşük kalabilmektedir (Binder ve Brunet, 2022, ss. 970, 971). Bu konuyla bağlantılı olarak Gezer (2024) 2003-2023 yılları arasında Türkiye ekonomisinde enflasyonun kısa dönemde talep, uzun dönemde ise maliyet enflasyonu olabileceğini tespit etmiştir. Bu özellik, paragrafın başında açıklanan enflasyondan korunma amacıyla tüketim eğiliminin artması ancak gelir dağılımı, enflasyon ve faiz etkisiyle bu eğilimin düşme sürecini de açıklayabilmektedir. Dolayısıyla kısa dönemde bireylerin borçlanabilme kabiliyetine bağlı olarak taleplerini artırabilmesi ancak uzun dönemde kredi maliyetlerinin artarak borçlanmanın sürdürülememesi maliyet enflasyonunu ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca kısa dönemde borçlanma yoluyla tüketime gidilmesi, üretim amacıyla borçlanmayı da maliyetli hale getirebileceğinden, kısa dönemde borçlanarak talep enflasyonunun yaratılması uzun dönemde maliyet enflasyonunu destekleyebilmektedir.

Bireylerin enflasyondan korunmak için erken tüketim eğilimine girmesi, yani stoklama yapması, tüketim eşitsizliklerini ciddi ölçüde artırır (Daşdemir, 2025a). Geliri ve servet düzeyi yüksek bireyler ekonomik okuryazarlıklarının yüksek olması, depolama ve saklama imkanlarının genişliği gibi nedenlerle stok yapma düzeylerinin yüksek olması nedeniyle erken tüketim yaparak enflasyondan daha etkin bir koruma sağlayabilir. Oysa geliri ve servet düzeyi düşük bireyler hem tasarruf birikimlerinin olmaması hem stok yapma imkanlarının yetersizliği hem de ekonomik okuryazarlıklarının düşük olması gibi nedenlerle enflasyona karşı erken tüketim yaparak refahlarını koruyamamakta ve bu kitlesel davranıştan ekonomik olarak zarar görmektedir (Daşdemir, 2025b). Bu nedenle enflasyonla mücadelede bireylerin erken tüketim yapma eğilimi ekonomik eşitsizlikleri artırabilir. Özellikle tüketim eşitsizliğindeki artış nedeniyle ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarına ulaşamaması söz konusu olabilir.

Sonuç olarak, literatürde Türkiye ekonomisinde enflasyon veya enflasyon beklentisinin, enflasyondan korunmak amacıyla yapılan tüketimi artıracağına dair geniş bir kabul vardır. Nitekim bu neden sonuç ilişkisi yalnızca Türkiye ekonomisine ya da gelişmekte olan ülkelere özgü değildir. Türkiye'ye komşu Avrupa ülkelerinde de enflasyon beklentisinde yaşanan az bir artış, tüketim eğilimini şiddetli ölçüde artırabilmektedir (Duca vd., 2018). Enflasyon ve enflasyon beklentisi arasındaki bu ilişki genel kabul görmüş bir durumdur (Carvalho vd., 2023; Coibion vd., 2020). Bu bağlamda bu çalışmanın analiziyle elde edilen sonuçlar Türkiye ekonomisi örneğini kapsıyor olsa da diğer ekonomiler için de gösterge niteliği taşıyabilmektedir.

Analiz

Bu çalışmanın araştırma konusu Türkiye ekonomisinde enflasyon nedeniyle ortaya çıkan öne çekilmiş talep etkisinin incelenmesi ve eğer bu etki varsa etkinin boyutunun tespit edilmesidir. Analizde bağımlı değişken olarak kredi kartı işlem adeti (KRA) ve açıklayıcı değişken olarak tüketici fiyat endeksi (TÜFE) kullanılmıştır. Aşağıdaki hipotezler test edilecektir.

H₁: Tüketici fiyat endeksi kredi kartı işlem adetini pozitif yönde etkilemektedir.

H₂: Kredi kartı işlem adeti Covid-19 sonrası dönemde artmıştır.

Analizde Stata 17 paket programı kullanılmış olup, yapılan analizlerde bu programın dokümanlarından yararlanılmıştır (StataCorp. 2021). Analizde kullanılan değişkenler aylık frekanslı olup, tümü mevsimsel etkilerden arındırılmıştır. Zaman serisi analizlerinde uygulanan yapısal kırılmaları dikkate alan Zivot ve Andrews (1992) durağanlık testi yapılmıştır. Analiz edilen modelde 2020 Şubat dönemi için yapısal kırılma tespit edilmiştir. Detaylı analizler sonucu kırılmanın sabit katsayıda gerçekleştiği anlaşılmıştır. Yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi yapılmış ve hata düzeltme modeli test edilmiştir. ARDL analizi sonucu hata düzeltme modelinin çalıştığı, test sonuçlarının istatistiki olarak anlamlı olduğu ve hipotezi desteklediği anlaşılmaktadır. Analiz ve analizden elde edilen bulgular bu başlık altında verilmektedir.

Veri ve Model

Yapılan analizde Türkiye ekonomisine ait Ocak 2015 ve Mayıs 2025 dönemlerini kapsayan aylık frekanslı veriler kullanılmıştır. Modellerde kullanılan değişkenler ve açıklamaları Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: Değişkenler ve Açıklamaları

Değişken	Açıklama
KRA	Kredi Kartı İşlem Sayısı
TÜFE	Tüketici Fiyat Endeksi (TÜİK)

Not: Değişkenlerin 10 tabanında logaritmik dönüşümleri yapılmıştır.

Kaynak: TCMB (2025). Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS). <https://data.tuik.gov.tr/>

Tablo 1’de verilen ve analizde kullanılan değişkenler aylık frekansa sahip olduğu için mevsimsel etkileri içerebilmektedir. Bu nedenle analizden önce seriler mevsimsel etkilerden arındırılmıştır. Analiz sürecini kısaca özetlemek gerekirse ADF ve Zivot-Andrews birim kök testleri serilere uygulanmıştır. Serilerin I(1) olduğu ve serilerde yapısal kırılma olduğu anlaşılmıştır. Yapısal kırılma tarihi Supremum Wald testiyle analiz edilmiştir. Buna istinaden değişkenler arasındaki eşbütünleşme ilişkisini tespit etmek için Gregory ve Hansen (1996) yapısal kırılmalı eşbütünleşme testi kullanılmıştır. Ardından model ARDL modellemesiyle analiz edilmiştir. ARDL modeline Gregory-Hansen (G-H) yöntemiyle tespit edilen yapısal kırılma için kukla değişken eklenmiştir. Analiz edilmek istenen örnek model Denklem 1’de verilmektedir.

$$\Delta KRA_t = \beta_0 + \sum_{i=1}^m \beta_{1i} \Delta KRA_{(t-i)} + \sum_{i=0}^m \beta_{2i} \Delta TÜFE_{(t-i)} + \beta_3 K_t + \beta_4 EC_{(t-1)} + \mu_t \quad (1)$$

Modelde “ $\beta_4 EC_{(t-1)}$ ” hata düzeltme modelini, “ $\beta_3 K_t$ ” G-H yöntemine istinaden tespit edilen kırılma tarihi için oluşturulan kukla değişkeni, “ β_0 ” sabit katsayıyı, diğer “ β ” katsayıları önlerinde bulunduğu değişkenin katsayısını ifade etmektedir. Modeldeki “m” maksimum

gecikmeyi, değişkenlerin altında bulunan “t” gözlem zamanını, “i” gecikme zamanını, “μ” hata terimlerini ifade etmektedir.

Literatürde kredi kartı işlem adeti teknolojik gelişmeler, tüketicilerin ödeme davranışları gibi uzun erimli ve düşük frekanslı (genellikle yıllık) değişkenlerle ilişkilendirilmiştir. Ancak bu analizin yaklaşık 10 yıllık bir dönemi kapsayan aylık frekanslı veriler kullanması nedeniyle kredi kartı işlem adeti için kontrol değişkenleri modele eklenememiştir. Ayrıca ARDL modelinde R-kare değerinin tatmin edici düzeyde yüksek çıkması, kukla değişken ihtiyacını da azaltmıştır.

Birim Kök Testi ve Sonuçları

Denklem 1 ile temsil edilen enflasyon ve talep arasında uzun dönem nedensellik ilişkisine ışık tutmak amacıyla G-H eş bütünleşme analizleri yapılmıştır. Ardından ilişkinin yönünü anlamak amacıyla ARDL analizi yapılmıştır. Bu bağlamda öncelikle analizde kullanılacak değişkenlere birim kök testlerinin yapılması gerekmektedir. Serilerin geniş bir dönemi kapsaması nedeniyle yapısal kırılmaları dikkate alan birim kök testleri uygulanmıştır gerekmektedir. Bu bağlamda yapılan Zivot-Andrews birim kök testi sonuçları Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Zivot-Andrews Birim Kök Testi Sonuçları

Değişken	Model	Kırılma	t-istatistik	1%	5%	10%
TÜFE	Kırılmada trend	2021m1	-4.233	-4.93	-4.42	-4.11
	Kırılmada sabit	2021m12	-4.756	-5.34	-4.8	-4.58
	Kırılmada sabit ve trend	2021m12	-4.010	-5.57	-5.08	-4.82
KRA	Kırılmada trend	2020m5	-3.787	-4.93	-4.42	-4.11
	Kırılmada sabit	2021m7	-4.276	-5.34	-4.8	-4.58
	Kırılmada sabit ve trend	2021m7	-5.026	-5.57	-5.08	-4.82
dTÜFE	Kırılmada trend	2023m9	-6.230***	-4.93	-4.42	-4.11
	Kırılmada sabit	2021m11	-7.224***	-5.34	-4.8	-4.58
	Kırılmada sabit ve trend	2021m11	-8.482***	-5.57	-5.08	-4.82
dKRA	Kırılmada trend	2022m5	-19.869***	-4.93	-4.42	-4.11
	Kırılmada sabit	2020m6	-20.660***	-5.34	-4.8	-4.58
	Kırılmada sabit ve trend	2020m6	-20.603***	-5.57	-5.08	-4.82

***: %1 hata payında anlamlılık, **: %5 hata payında anlamlılık, *: %10 hata payında anlamlılık
Not: Serilerin önünde bulunan “d” harfi 1’inci dereceden farkları alındığını ifade etmektedir.

Tablo 2’de verilen sonuçlar incelendiğinde, düzey değerinde kırılma trendine izin veren modelde serinin durağan olmadığı görülmektedir. Modele sabit ve sabitle birlikte trend eklendiğinde kırılmanın anlamlı olduğu görülmektedir. Ancak serilerin birinci farkları alındığında üç tür modelde de “serinin yapısal kırılmaya sahip birim kökü var” şeklindeki boş hipotez %1 hata payında reddedilmektedir. Dolayısıyla serilerin birinci farkları alındığında tamamen durağanlaştıkları söylenebilmektedir.

Modelde yaşanan yapısal kırılmayı analiz etmek amacıyla Denklem 1’de verilen model için Andrews (1993) tarafından geliştirilen Supremum Wald testi uygulanmıştır. Testin sonuçları Tablo 3’te verilmektedir.

Tablo 3: Supremum Wald Testi Sonuçları

Test istatistiği	58.5983
P Değeri	0.0000
Gözlem Sayısı	125
Kırılma Dönemi	2021m7

Tablo 3’te verilen test sonuçları göstermektedir ki analiz edilen modelde Temmuz 2021 döneminde yapısal kırılma bulunmaktadır. Yapısal kırılmayı dikkate alan G-H eşbütünleşme testi sonuçları da Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: G-H Testi Sonuçları

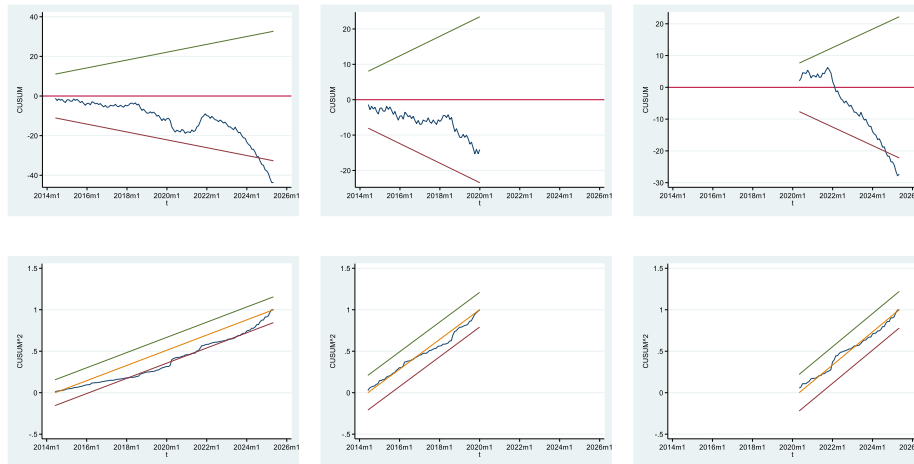
Test	İstatistik Değeri	Kırılma Tarihi	Tablo Kritik Değerleri		
			1%	5%	10%
ADF	-4.33	2021m3	-5.13	-4.61	-4.34
Zt	-11.92	2020m2	-5.13	-4.61	-4.34
Za	-133.06	2020m2	-50.07	-40.48	-36.19
H0	Yapısal kırılma olsa bile serilerde eşbütünleşme yoktur.				
H1	Serilerde yapısal kırılmayı içeren eşbütünleşme bulunmaktadır.				

Tablo 4’te verilen sonuçlar incelendiğinde sırasıyla ADF istatistiğine göre boş hipotez reddedilemez, Zt ve Za istatistiklerine göre boş hipotez %5 ve hatta %1 hata payında bile reddedilir. G-H testinde test istatistiklerinden en az birinin boş hipotezi reddetmesi, eşbütünleşme ilişkisinin varlığını gösterir. Zt ve Za test istatistiği sonuçlarına göre eşbütünleşme olmadığını iddia eden boş hipotez reddedilir. Bu bağlamda G-H testine göre serilerde yapısal kırılmayı içeren uzun dönemli eşbütünleşme ilişkisi bulunmaktadır. Olası yapısal kırılma tarihi Şubat 2020 dönemidir. Seride yapısal kırılmayı görselleştirmek amacıyla Şekil 1’de verilen grafikler oluşturulmuştur.

Tümü

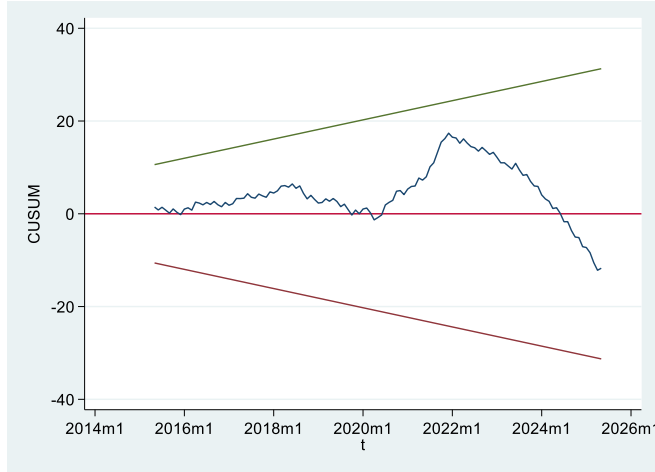
Kırılma Öncesi

Kırılma Sonrası

Şekil 1: Üç Modelde Yapısal Kırılmaların Durumuna İlişkin Grafikler

Şekil 1’de görüldüğü üzere tüm dönemleri kapsayan “Tümü” başlıklı modelde Cusum (Cumulative sum, kümülatif toplam) ve Cusum-kare testleri ile yapısal kırılmalar incelenmiştir. “Tümü” başlıklı modelde hem Cusum hem de Cusum-kare değerlerinde %5 hata payını gösteren kritik değer çizgiler dışına taşmalar gözlemlenmiştir. Bu da yapısal kırılmaların varlığına işaret etmektedir. Kırılma sonrası dönemde Cusum testinde taşmalar yine gözlemlenmekte ancak kırılma tarihine istinaden kukla değişken kullanılan modelde bu kırılmalar giderilmektedir. Kukla değişken kullanılan modelin Cusum analizi Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2: Kukla Değişken Kullanıldıktan Sonra Yapısal Kırılmanın Durumu

G-H testinde elde edilen bulgular ARDL testiyle desteklenmiştir. ARDL testi ve hata düzeltme modeline ilişkin istatistiki sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir. Tabloda modelin geçerliliğini destekleyecek heteroskedasite ve otokorelasyon sonuçları da verilmektedir. Heteroskedasitenin sınanması için Breusch ve Pagan (1980) tarafından önerilen test (BP) yapılmıştır. Otokorelasyonun analizi için Durbin ve Watson (1950, 1951, 1971) tarafından önerilen (DW) testi uygulanmıştır.

Tablo 5: ARDL Testi, Hata Düzeltme Modeli ve Tamamlayıcı Testlerin Sonuçları

Değişken	Gecikme	Katsayı	St. Hata	t Değeri	P Değeri
HDK ¹	1	-0.8941	0.0919	-9.73	0.0000
Uzun Dönem					
TÜFE	1	0.6061	0.0296	20.50	0.0000
K2020m2	1	0.0424	0.0198	2.15	0.0340
Kısa Dönem					
TÜFE	1	0.5419	0.0609	8.90	0.0000
K2020m2	1	0.0379	0.0181	2.09	0.0380
Sabit Katsayı	-	6.3441	0.6571	9.65	0.0000
Modele ilişkin istatistikler					
R-Kare		0.4392	Log likelihood		172.67
Düzeltilmiş R-Kare		0.4253	RMSE		0.0618
Varsayımlara ilişkin testler					
BP	Ki-Kare	0.79	DW		2.1535
	P Değeri	0.3742			
Pesaran, Shin, ve Smith (2001) Sınır Testi					
F	31.585		t		-9.73

¹: Hata düzeltme katsayısını yani KRA’nın 1 dönem gecikmesini ifade etmektedir.

Tablo 5’ye yer alan K2020m2 değişkeni yapısal kırılmanın gözlemlendiği Şubat 2020 dönemi ve sonrası için “1”, öncesi için “0” değeri verilerek oluşturulan kukla değişkendir. Tablo 5’teki analiz sonuçlarına göre, %5 hata payında modelde heteroskedasite ve otokoresyon sorunları bulunmamaktadır. BP testinde boş hipotez heteroskedasite olmadığı yönündedir ve bu %5 hata payında reddedilememektedir. DW testinde de boş hipotez otokorelasyon olmadığı şeklindedir ve bu durum test sonucunun 2 değerine yakınsamasıyla mümkündür. Modelin R-Kare değeri 0,44 gibi güçlü bir düzeydedir.

Analizde hata düzeltme katsayısı (HDK) yani KRA’nın 1 dönem gecikmesi -0,89 olarak tespit edilmiştir. Eşbütünleşme varlığının ve hızının en temel kanıtı olan bu katsayı %1 hata payında anlamlı bulunmuştur. Serilerin logaritmik olması da dikkate alındığında katsayı oldukça yüksek bir düzeydedir. Negatif işareti, uzun dönem dengesinden olan herhangi bir sapmanın geri dönme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu katsayı uzun dönem dengesinden meydana gelen bir dengesizliğin her dönemde yaklaşık %89,41’inin bir sonraki dönemde düzeltildiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu sonuç KRA’nın, TÜFE ve kukla değişken ile uzun dönemli denge ilişkisine çok hızlı ve güçlü bir uyum sağladığının göstergesidir.

Uzun dönem katsayıları incelendiğinde TÜFE’nin 1 dönem gecikmesi yaklaşık 0,6 olarak tespit edilmiştir ve %1 hata payında anlamlı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla diğer değişkenler sabitken uzun dönemde TÜFE’deki %1’lik artış KRA’yı %0,61 artırmaktadır. K2020m2’nin katsayısı ise yaklaşık 0,04 olarak tespit edilmiş ve %5 hata payında anlamlı bulunmuştur. Bu katsayının 10 tabanında anti-logaritması alındığında kırılma tarihinden itibaren, yani Şubat 2020 dönemi sonrası KRA’nın yaklaşık %110,26 düzeyine ulaştığı yani kırılma dönemi sonrasında KRA’nın yaklaşık %10,26 daha yüksek bir seviyede seyrettiği anlaşılmaktadır.

Kısa dönemde TÜFE’nin 1 dönem gecikmeli değerinin katsayısı yaklaşık 0,54 olarak bulunmuştur. Bu katsayı %1 hata payında anlamlıdır. Kısa dönemde, diğer değişkenler sabitken TÜFE’deki %1’lik artış KRA’yı %0,54 artırmaktadır. K2020m2’nin katsayısı yaklaşık 0,038 olarak tespit edilmiş ve bu katsayı %5 hata payında anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç kırılma sonrasında kısa dönemde KRA’nın yaklaşık %9,13 daha yüksek bir değer aldığını göstermektedir.

Sabit katsayı yaklaşık 6,34 değerini almıştır ve bu sonuç %1 hata payında anlamlıdır. Bu sonucun anti-logaritması alındığında, diğer değişkenler sıfırken, KRA’nın yaklaşık 220.841.150 işlem adeti düzeyinde olduğunu göstermektedir.

Son olarak uygulanan Pesaran, Shin ve Smith (2001) sınır testi sonuçlarına göre de H_0 hipotezi olan “eşbütünleşme ilişkisi yoktur” %1 hata payında reddedilmiştir. Dolayısıyla değişkenler arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğu istatistiki olarak kanıtlanmaktadır.

Ulaşılan bulgular H1 ve H2 şeklinde verilen hipotezleri desteklemektedir. TÜFE’deki artışlar talebin göstergesi olabilecek kredi kartı işlem adetini hem kısa dönem hem uzun dönemde artırmaktadır. Ayrıca Covid-19 küresel sağlık krizinin etkilerinin görüldüğü Şubat 2020 dönemi sonrasında kredi kartı işlem adeti yaklaşık %10 artmıştır. Bu da krizlerin bu eğilimi artırıcı etkisi olabileceğini göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada Türkiye ekonomisinde yaşanan enflasyon sorununun tüketicilerin tüketim davranışlarına etkisi analiz edilmek istenmiştir. Enflasyonist ortamda tüketicilerin alım güçlerini korumak için cari dönem tüketim eğilimini artırması durumu olarak da tanımlanabilecek öne çekilmiş talep etkisi görülebilmektedir. Türkiye ekonomisinde son yıllarda gözlemlenen fiyat artışlarının öne çekilmiş talep etkisine neden olup olmadığı çalışma kapsamında yapılan ekonometrik analizlerle test edilmiştir. Ulaşılan sonuçlar enflasyon sorununun öne çekilmiş talep etkisine neden olduğunu güçlü şekilde göstermektedir.

Çalışma kapsamında yapılan analizde efektif talebin göstergesi olarak kredi kartı işlem adeti (KRA) kullanılmıştır. Enflasyonun göstergesi olarak ise TÜİK tarafından hesaplanan TÜFE değeri kullanılmıştır. Değişkenlerin logaritması alınmıştır. Analizde Türkiye ekonomisine ait olan veriler Ocak 2015 ve Mayıs 2025 dönemini kapsamaktadır. Dönemin çeşitli kriz yılları ve radikal politika değişimlerini içeren dönemleri kapsamaması nedeniyle kurulan modelde yapısal kırılmayı ölçmek amacıyla Supremum Wald ve G-H testleri uygulanmıştır. G-H testi sonuçlarına göre Şubat 2020 döneminde yapısal kırılma tespit edilmiştir. ARDL analizine göre hata düzeltme modeli çalışmaktadır. TÜFE'deki %1'lik artış 1 ay sonra KRA'yı kısa dönemde yaklaşık %0,54 ve uzun dönemde yaklaşık %0,6 oranında artırmaktadır. Kırılma dönemi olan Şubat 2020 dönemi sonrasında yani Covid-19 küresel sağlık krizinin etkilerinin gözlemlendiği dönem sonrasında kredi kartı işlem adetinde yaklaşık %10'luk bir artış gözlemlenmiştir. Sonuçlar çalışmanın hipotezlerini desteklemektedir ve istatistiki olarak anlamlıdır. Kriz dönemleri tüketicilerdeki öne çekilmiş talep eğilimini güçlendirebilmektedir.

Ek olarak, öne çekilmiş talep etkisinin her mal ve hizmet grubunda aynı oranda görülemeyebileceğini vurgulamak gerekmektedir. Özellikle bozulma ve saklama olanakları düşük olan işlenmemiş gıda gibi ürünlerde öne çekilmiş talep etkisi sadece çok kısa dönemde görülebilecektir. Birkaç ayı geçen dönemlerde işlenmemiş gıda ürünlerine enflasyon beklentisindeki artış nedeniyle yönelen talep sınırlı düzeyde kalabilecektir. Ancak dayanıklı tüketim malları, otomobil, konut gibi ürünler başta olmak üzere diğer mal ve hizmetlere olan taleplerdeki artış devam edebilecektir. Bu alanda gelecekte yapılacak çalışmaların mal ve hizmet gruplarına göre ayırım yaparak öne çekilmiş talep etkisini incelemeleri önerilmektedir. Ayrıca öne çekilmiş talep etkisinden olumlu yönde etkilenen bu ürünlerde aşırı kâr durumu görülebilecektir.

Sonuç olarak bu çalışma öne çekilmiş talep etkisinin günümüz Türkiye ekonomisinde geçerli olduğunu savunmaktadır ve bu doğrultuda politika yapıcılara öne çekilmiş talep etkisinin söz konusu olduğu gıda dışında kalan ürün gruplarına yönelik önleyici tedbirler alınması gerektiğini önermektedir. Bu önleyici tedbirler ve politika önerileri:

- 1- Kredilerin zorlaştırılması,
- 2- Kredi kartı taksitlendirmeleri ve limitlerinin bu ürün grupları için özel olarak belirlenmesi,
- 3- Öne çekilmiş talep ve stokçuluk nedeniyle aşırı kâr ortamının doğduğu bu ürünlerin sahipliğinden ya da şirketlerin fazladan tuttuğu stoklardan vergi alınması ve bu vergilerin artırılması,
- 4- Enflasyon nedeniyle tüketimi öne çekilen bu ürünlere uygulanan dolaylı vergilerin cari dönemde geçici süreyle artırılması ve tüketicilere gelecekte vergilerin düşeceği taahhüdünün yapılması,

- 5- Enflasyon nedeniyle talebin öne çekilmesi sonucu artan tüketim eşitsizliğini gidermeye yönelik sosyal politikalara önem verilmesi ve yüksek gelir ve servet grubundan düşük gelir grubuna kaynak transferi yapılması gibi önlemlerdir.

Bu önlemler tüketicilerin taleplerini öne çekmeleriyle ortaya çıkan durumun ekonomik sonuçları daha net anlaşıldıkça genişletilebilir. Bu nedenle araştırmacıların bu konu ile ilgili belirsizlikleri gidermeyi amaçlayan çalışmalarla literatüre destek olması önerilmektedir.

Kaynakça

- Afşar, A. ve Karpuz, E. (2019). Makroekonomik değişkenlerle Borsa İstanbul gayrimenkul yatırım ortaklıkları endeksi arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 52-64.
- Andrews, D. W. K. (1993). Tests for parameter instability and structural change with unknown change point. *Econometrica*, 61(4), 821-856.
- Ayla, D. ve Kızıltan, A. (2018). Türkiye’de enflasyon, tüketim ve tasarruf ilişkisinin ekonometrik analizi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 13-41.
- Beybur, M. (2022). The relationship between participation banking personal finance loans and individual credit cards risk with the consumer price index. *Journal of Banking and Financial Research*, 9(2), 74-86.
- Binder, C. C. ve Brunet, G. (2022). Inflation expectations and consumption: Evidence from 1951. *Economic Inquiry*, 60(2), 954-974.
- Birinci, Y. (2011). Enflasyon, para politikası ve stratejileri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4), 19-30.
- Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). The lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Carvalho, C., Eusepi, S., Moench, E. ve Preston, B. (2023). Anchored inflation expectations. *American economic journal: Macroeconomics*, 15(1), 1-47.
- Coibion, O., Gorodnichenko, Y., Kumar, S. ve Pedemonte, M. (2020). Inflation expectations as a policy tool? *Journal of International Economics*, 124, 103297.
- D’agostino, R. B., Belanger, A. ve D’agostino Jr., R. B. (1990). A Suggestion for using powerful and informative tests of normality. *The American Statistician*, 44(4), 316-321.
- Daşdemir, E. (2025a). Inflation and consumption inequality. *SN Business & Economics*, 5(7), 89. <https://doi.org/10.1007/s43546-025-00850-7>
- Daşdemir, E. (2025b). The impact of wealth inequality on inflation and unfair competition among consumers. *The Manchester School*, 93(2), 149-169. <https://doi.org/10.1111/manc.12500>
- Diler, H. G. (2020). Enflasyondan korunma aracı olarak altın yatırımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 370-384.
- Duca, I., Kenny, G. ve Reuter, A. (2018). Inflation expectations, consumption and the lower bound: Micro evidence from a large euro area survey. *ECB Working Paper No. 2196*.
- Durbin, J. ve Watson, G. S. (1950). Testing for serial correlation in least squares regression: I. *Biometrika*, 37(3/4), 409-428.
- Durbin, J. ve Watson, G. S. (1951). Testing for serial correlation in least squares regression. II. *Biometrika*, 38(1/2), 159-177.
- Durbin, J. ve Watson, G. S. (1971). Testing for serial correlation in least squares regression III. *Biometrika*, 58(1), 1-19.
- Engle, R. F. (1982). Autoregressive conditional heteroscedasticity with estimates of the variance of United Kingdom inflation. *Econometrica*, 50(4), 987-1007.

- Engle, R. F. ve Granger, C. W. J. (1987). Co-integration and error correction: Representation, estimation, and testing. *Econometrica*, 55(2), 251-276.
- Fooladi, I. J., Jacoby, G. ve Jin, L. (2021). Real duration and inflation duration: A cross country perspective on a multidimensional hedging strategy. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 70, 101265.
- Gezer, F. (2024). Türkiye’de Enflasyonun Belirleyicileri (2006-2023): ARDL Yaklaşımı. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 10(2), 445-461. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1532625>
- Gregory, A. and Hansen, B. (1996) Residual-Based Tests for Cointegration in Models with Regime Shifts. *Journal of Econometrics*, 70, 99-126.
- Hatipoğlu, M. (2021). Neden konut fiyatları ile enflasyon arasında nedensellik ilişkisi yoktur. *Sakarya İktisat Dergisi*, 10(2), 159-166.
- İslamoğlu, B. ve Nazlıoğlu, Ş. (2019). Enflasyon ve konut fiyatları: İstanbul, Ankara ve İzmir için panel veri analizi. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 93-99.
- Lieb, L. ve Schuffels, J. (2022). Inflation expectations and consumer spending: The role of household balance sheets. *Empirical Economics*, 63(5), 2479-2512.
- Mutlugün, B. (2014). The relationship between financial development and economic growth for Turkey. *Journal of Economic Policy Researches*, 1(2), 85-115.
- Özbek, G. B. (2024). Türkiye’de finansal dolarizasyonun belirleyicileri ve borsa ile ilişkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 0(102), 109-132.
- Pesaran, M. H., Shin, Y., & Smith, R. J. (2001). Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships. *Journal of Applied Econometrics*, 16(3), 289–326.
- Sönmezler, G., Gündüz, İ. O. ve Torun, M. (2019). Türkiye’de kredi kartı harcamaları ile tüketici güven endeksi ve enflasyon arasındaki ilişki üzerine ampirik bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 17-29.
- StataCorp. (2021). Stata Statistical Software (Versiyon Release 17) [Software].
- Şahin, S. ve Tantan, H. G. (2020). Türkiye’nin 1987-2019 dönemindeki gelir, enflasyon ve faiz oranlarının tüketim üzerine etkisine yönelik analiz. *Iğdır University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 5, 41-58.
- Şanlı, O. ve Peker, O. (2023). Enflasyon, kur, faiz ve gelirin konut satışlarına etkisi: Türkiye örneği. *Journal of Economic Policy Researches*, 10(1), 37-60.
- Şeker, T. B. (2022). Altının bir korunma aracı ve güvenli liman olma özelliğinin incelenmesi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(11), 7-30.
- TCMB (2025). Elektronik veri dağıtım sistemi (EVDS). Erişim: 02.10.2024. <https://evds2.tcmb.gov.tr/>
- Tunalı, H. ve Yerdelen Tatoğlu, F. (2010). Factors affecting credit card uses: Evidence from Turkey using tobit model. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 23, 87-101.
- Wright, D. M. (1948). Inflation and equality. *The American Economic Review*, 38(5), 892-897.
- Yenisu, E. (2022). Enflasyonun finansal tablolara etkisi ve enflasyon muhasebesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 717-741.
- Zivot, E. ve Andrews, D. W. K. (1992). Further evidence on the great crash, the oil-price shock, and the unit-root hypothesis. *Journal of Business ve Economic Statistics*, 10(3), 251-270.
- Zügül, M. ve Şahin, C. (2015). Faiz oranı ve enflasyonun gayrimenkul yatırım ortaklığı getirisi üzerindeki etkisine yönelik bir uygulama. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 49, 147-162.